

cjepanica, zapaljen na dan sv. Ivana ljetnoga — savršena paralela našim »vuzmicama« i sličnima dublje u srednjoj Evropi; ili božićni stol sa svetačnim hljebovima i pod sav nastrt slamom; ili medvjedi praznik (isp. u Srba »mečkin dan«) i mnoštvo drugih takvih slučajeva, od kojih se neki dadu uvjerljivo objasniti dok drugi podnose samo nagađanja ili čekaju objašnjenja od budućih studija. Šteta je, možda, što u popis literature nije uneseno nešto više djela i studija iz ostale evropske etnološke literature, koja po svom značaju ovamo pristaju i mogu korisno svakom čitaču proširiti okvire ove materije (tako npr. J. G. Frazera *Golden bough*, W. Mannhardta *Wald- und Feldkulte* i druga djela ovoga već donekle prevladanoga autora, neka djela M. P. Nilssona, E. Fehrlea *Feste und Volksbräuche europäischer Völker* pa *Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens* s mnogo data i vidika uz ovu tematiku, kad su već unesena djela W. Liungmanna, O. A. Ericha i R. Beitla — a nisu na žalost, jamačno propustom, navedeni radovi nekoliko autora zabilježenih u notama uvoda samo imenom i godinom).

U nizu djela ove vrste u evropskoj etnologiji i njenoj folkloristici ovo je jedno od najopsežnijih, svestrane i temeljite fature, pa je ovim izdanjem prijevoda dosadašnjih dvaju izdanja na finskom jeziku udovoljeno potrebi pristupačnosti daleko širem krugu.

Milovan Gavazzi

ZMAGA KUMER, UVOD V GLASBENO NARODOPISJE, Skripta za 3. letnik Muzikološkega oddelka Filozofske fakultete [v Ljubljani], Razmnoženo kot rokopis, Ljubljana 1969, 141 str.

Knjiga sadrži četiri poglavlja: 1. Pojam, postanak, razvoj i metode etnomuzikologije, 2. Narodna pjesma (folklorna vokalna muzika), 3. Narodni muzički instrumenti, 4. Narodni plesovi. Svakom poglavlju dodan je popis važnije literature. Notne primjere nalazimo samo u drugom poglavlju.

Prvo poglavlje donosi velik broj tumačenja i definicija termina »etnomuzikologija«. Prikazujući razvoj te znanosti, autorica informira o različitim teorijama o postanku i razvoju folklora i folklorne muzike. Daje kratak pregled rada istaknutijih etnomuzikologa, etnomuzikoloških ustanova i periodike.

O etnomuzikološkoj djelatnosti u Jugoslaviji autorica objavljuje samo veoma sažete informacije. Smatramo da bi studentima muzikologije bila korisna nešto opširnija obavještenja — kao i bibliografski podaci o onim radovima koje autorica sama navodi kao važnije.

Uz različita mišljenja iskusnih stručnjaka o terenskom i arhivskom radu Zmaga Kumer ističe važnost i veliku korist toplog humanog odnosa istraživača prema kazivaču. Potrebno je da istraživač nastoji shvatiti kazivača i njegov život, da stvori prijateljsko raspoloženje u kojem će, onda, kazivač bez skanjanja pred stranim čovjekom mnogo neposrednije i autentičnije izvoditi svoju pjesmu ili svirku.

Najveće je poglavlje o narodnoj pjesmi. Autorica sistematski polazi od pojma narodne pjesme i njezinih nosilaca. Nalazi ih prema W. Wiori, u osnovnim slojevima društva (*Grundschichten*) sviju nacija i zemalja. Stoga Z. Kumer posebno naglašava kako u muzičkoj folkloristici nisu ni »ethnos« ni

»natio« jedino odlučujući, kako nije bitno da li je neka građa »naša« ili »tuđa«, »evropska« ili »neevropska«, bitno je samo da je čovjekova, ljudska, da se uklapa u osnovne slojeve sveopće svjetske ljudske zajednice. Izlaganje nastavlja prikazom o širenju narodnih pjesama usmenom predajom, o pjevanju prema pamćenju, o posljedicama takvog prenošenja, o određivanju starosti narodnih pjesama. Notni primjeri iz Slovenije, iz preostalih dijelova Jugoslavije, iz evropskih i izvanevropskih zemalja (ukupno 92 primjera) ilustriraju autoričina raspravljanja o melodici (i tonalnim osnovama), o ritmu, metriци (u Sloveniji pretežno trohejski obrasci, često s anakruzom), o refrenu i formi narodne pjesme kao cjeline, posebno o odnosu teksta i napjeva u oblikovanju melostrofe. Pod naslovom *Način petja* izloženi su različiti oblici višeglasnog pjevanja. Različiti načini pjevanja (»na vse grlo«, »potresanje glasom« i sl.) samo su najkraće spomenuti. Autorica, naime, pod načinom pjevanja ne podrazumijeva samo oblikovanje tona, nego i broj glasova i njihov međusobni odnos (što bismo mi uvrstili u oblike višeglasja). — Poglavlje završava raspravljanjem o autentičnosti narodne pjesme.

Veoma sistematski, premda vrlo sažeto i pretežno informativno, piše o narodnim muzičkim instrumentima. Pošto je utvrdila da je upotreba najpouzdaniji pokazivač koliko je neki instrument narodan, Z. Kumer kratko obrazlaže pitanja terminologije, ergologije, tehnike sviranja i muzičkih mogućnosti instrumenta, nadalje repertoar, upotrebu, raširenost i povijest instrumenta. Ukratko prikazuje klasifikaciju i važnije zbirke instrumenata, a nešto opširnije ulogu instrumenata i svirača u narodnom životu i običajima.

Gotovo istom sistematičnošću autorica daje uvid u narodne plesove. Uz pojam narodnog plesa ukratko spominje razvoj plesa i različite njegove osobine (kretanje u prostoru, oblike plesa, smjer kretanja, broj i spol plesača, sadržaj plesa, muzičku pratnju). O ulozi plesa u narodnom životu donosi mnogo podataka iz čitava svijeta. Iscrpne su informacije o zapisivanju plesa i kintografiji.

Valja naglasiti da je riječ o skriptama. Način izlaganja veoma je neposredan i sažet, ponekad i previše oslobođen tzv. »znanstvenog aparata«, komentara, argumenata, bilježaka.

Osvrnut ćemo se posebno na neka autoričina izlaganja i omaške jer smatramo da nam je dužnost da ih komentiramo.

Raspravljajući o pojmu »etnomuzikologija« (na str. 1—2) autorica utvrđuje da je preširoko američko tumačenje etnomuzikologije, koje u predmete te znanosti uvrštava a) muziku agrafičnih naroda, b) muziku kulturno razvijених azijskih i afričkih naroda i c) folklornu muziku (»ljudska glasba«). Uz to ipak smatra da je stav jugoslavenskih etnomuzikologa preuzak jer stavlja etnomuzikologiju u preveliku ovisnost od etnografije, odnosno folkloristike, a premalo vodi računa o komparativnom proučavanju muzičkih kultura agrafičnih naroda.

Nasuprot autoričinu izlaganju držimo da se djelatnost većine jugoslavenskih etnomuzikologa čak i premalo povezuje s etnologijom i folkloristikom i da ostaje pretežno u granicama užih muzičkih ispitivanja i proučavanja. Po našem mišljenju povezanost s etnologijom i folkloristikom može etnomuzikologiji samo koristiti i produbiti njezina istraživanja ako istovremeno postoji i čvrsta veza sa svim muzikološkim znanostima, a posebno ako istraživači

obavljaju potrebna muzička komparativna proučavanja. Što se komparacije tiče, autorica s punim pravom upozorava da jugoslavenskim etnomuzikolozima nedostaje dobar uvid u folklornu muziku evropskim naroda — kao i informacije o muzičkoj kulturi izvan-evropskih agrafičnih naroda.

U autoričino raspravljanje o ritmu u vokalnoj folklornoj muzici potkrala se na str. 66. jedna očita omaška. Muzički ritam autorica vidi najprije u odnosima međusobno različito dugačkih tonova, zatim u karakteru melodije, a kao treće, u raspoređivanju naglasaka, u tzv. teškoj i lakoj dobi, u mjeri (taktu). Da bi objasnila na koji način vidi ritam u karakteru melodije, autorica tumači kako taj karakter »navadno pojasnjujemo z besedami (v umetni glasbi npr. andante, presto itd.)«. Tu je očito riječ o tempu, ne o ritmu! O tome da li je melodija življa ili otegnutija, odlučuje brzina izvođenja, trajanje jedinice mjere. Više ili manje izrazit ritam, tj. više ili manje istaknuto ravnomjerno ili neravnomjerno izmjenjivanje različitih elemenata u određenim vremenskim razmacima, možemo jednako naći i u življoj i u otegnutoj melodiji.

U prikazivanju različitih oblika višeglasja Z. Kumer navodi primjere istarskog i bosanskog starinskog dvoglasja uz ovaj komentar (str. 92): »V severni Italiji zveni fantovsko petje podobno kot pri nas, medtem ko je istrsko ali srbsko dvoglasje spet nekaj posebnega.« Za čitaoca studenta bilo bi potrebno opširnije i jasnije naglasiti da je riječ o dva različita stila narodnog višeglasja, o istarskom i bosanskom (iz Dubrava kod Brčkog) — ne srpskom, kako je to omaškom odštampano. Površni čitalac (a takvih ima među studentima) mogao bi, naime, čak i pomisliti da se radi o istarskom ili srpskom dvoglasju.

Kad spominje bordunsko dvoglasje, autorica kao područja tog višeglasja navodi baltičke zemlje i Rezijsku dolinu u Julijskim alpama (koja pripada republici Italiji). Šteta što studenti ne dobivaju informacije o danas živom i zanimljivom bordunskom dvoglasju na području Dinarskog gorja i u Makedoniji. — Smatramo da bi za knjigu u cjelini bilo korisno kad bi sadržavala više podataka o etnomuzikološkim pojavama iz čitave Jugoslavije.

Završavajući ovaj prikaz, odajemo autorici puno priznanje na vještini kojom je znalački na svega 141 stranici uspjela uputiti čitaoca na sva važnija pitanja etnomuzikologije. Takav priručnik traži čvršći i sigurniji uvez.

Jerko Bezić

ZMAGA KUMER, LJUDSKA GLASBA MED REŠETARJI IN LONČARJI V RIBNIŠKI DOLINI, Založba Obzorja, Maribor 1968, 464 str.

Ukusno i solidno opremljena knjiga primjer je privlačive suvremene zbirke narodnih pjesama i svirke. Autorica je veoma uspješno ostvarila svoje nastojanje da čitalac osjeti kako je sva prikupljena građa sastavni dio života i običaja stanovnika Ribniške doline u Dolenjskoj, većim dijelom današnjih, manjim nekadašnjih.

Opširnije podatke o geografiji, povijesti, privredi i etnografiji (materijalnoj kulturi) toga kraja pripovijeda Zmaga Kumer jednostavno i zanimljivo, lakim, svakome pristupačnim ali i fino izbrušenim jezikom. Posebno